

МАТЕРІАЛИ. РЕЦЕНЗІЇ. ОГЛЯДИ

“МУЗИКА В ЧАСИ ВЕЛИКОЇ ВІЙНИ” АБО БОГОСЛОВІЯ МИСТЕЦТВА У СТІНАХ ЛЬВІВСЬКОГО ОРГАННОГО ЗАЛУ

Наталія СИРОТИНСЬКА

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9524-4574>

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
кафедра музикознавства та хорового мистецтва
вул. Валова, 18, Львів, Україна, 79008
e-mail: nsyrotynska@gmail.com*

Нещодавно, 2024 року, світ побачила книга “Хроніки Львівського органного залу”, зміст якої привідкрив історію формування цього мистецького закладу від початку його заснування (1968), а також головні віхи діяльності впродовж багатьох десятиріч. І зовсім скоро, буквально за один рік, восени 2025 року публікується символічне продовження – “Музика в часи Великої війни. Хроніки Львівського органного залу”, авторства відомого українського музикознавця, критика і педагога Юрія Чекана¹.

Про задум цієї книги як продовження попередньої довідуємось уже з назви, що повторюється, але з уточненням – “Музика в часи Великої війни”. І попри, знову ж таки, пріоритетність хронологічного фактажу, назва нової книги спонукає до роздумів, зокрема завдяки виразному протиставленню музики і війни, до того ж війни Великої.

У грецькій термінології відповідник “великий” – мега/μέγας – використовували для означення надзвичайних якостей. Так, одним із трьох фундаторів християнського обряду, попри Йоана Златоустого і

¹ Чекан Ю. Музика в часи Великої війни. Хроніки Львівського органного залу. Львів–Чернівці : Вид. дім «Букрек», 2025. 184 с.

Григорія Богослова, був Василій Великий (Μέγας Βασίλειος, 329–379) – Великий Архипастир християнської Церкви, Великий законодавець чернечого життя і Великий у своїй святості. Водночас в літургійних книгах аналогічно позначається кожен день страсного або “Великого” тижня: Великий Понеділок, Великий Вівторок... і так аж до Великої Суботи. Всі ці дні зумовлюють особливе проживання літургійних богослужінь у передчутті смерті і воскресіння Спасителя. Звідси й “Велика війна” сприймається не так у своїй технократичній руйнівній загрозі, як в екзистенційному вимірі зрушення вселенських світоглядних доктрин, для яких найвищою цінністю є людське життя.

Подібно і “часи” Великої війни трактують не як просту хронологічну відмітку, а як особливий богослужбовий чин у щоденному добовому циклі християнського обряду. Тож весь часопростір презентованої книги також розгортається не в масштабному, а в щоденному вимірі, де, повторимо, щоденні мистецькі акції Органного залу набувають особливого символізму і потуги.

Як йдеться на перших сторінках книги, “вже 18 березня [2022], першим в Україні, Львівський органний зал відновив концерти – і до кінця року провів 380 подій, з них близько 100 прем’єр” (с. 23). А весь неймовірний обсяг творчих ініціатив докладно подано у масштабній хронологічній таблиці подій Львівського органного залу за період з січня 2022 по грудень 2024 року, що охоплює 81–179 сторінок. Тут бачимо докладну інформацію про всі концерти, виставки та інші події, що відбувалися в цей період. Зазначено точні дані про дату і час, назву подій та її учасників із вказівкою на місто чи країну, яку вони представляють, а також імена композиторів, чиї твори звучали у кожній з програм.

Весь цей фактаж переконує в надзвичайно активній і докладно продуманій діяльності Львівського органного залу, що сукупно не лише декларує міцну громадянську позицію, а й сам факт існування нації в контексті її мистецького самовираження. І головне слово тут – існування. Про це йдеться у змісті, у задекларованому гаслі “Ми є! (тому що нас не може бути)”, що суголосне біблійному об’явленню Бога Мойсею “Я той, хто є!” (Вих. 3:14).

Зміст

Преамбула	9
Підсумки початку року	13
Ми є! (тому що нас не може бути)	23
Гаряче літо-2022	37
Ювілеї та блекаути	53
«Музика і війна»	67
Диво Різдва і відродження	71
Хронологічна таблиця подій Львівського органного залу	81
Джерела	179

У філософському сенсі цей вислів є надзвичайно глибоким і стосується свідомості і самої сутності існування. Відтак і музичне мистецтво постає беззаперечним свідченням існування української культури, що утворює українську націю і надихає на боротьбу з російськими загарбниками.

Деякою мірою саме “часи Великої війни” буквально уявляли існування українського народу для чисельних країн по всьому світу. Тож у цьому є щось містичне й місійне водночас, коли невидиме звучання музики протиставляється реальним загрозам, утворює перемогу гармонії – над хаосом, а життя – над руйнуванням.

У контексті такого розмежування означень поступово розгортається основний зміст книги, послідовно вибудований поміж двома світами – “ювілеїв та блекаутів”, “музики і війни”, Дивом Різдва і відродженням. Цікаво, що така форма відповідає найбільш парадоксальному богословському поняттю антиномії (гр. *αντινομια*), що означало поєднання взаємно суперечливих понять. Показово, що й весь наш світ зараз балансує на антиномічній межі війни і миру, і, як не дивно, мистецтво може стати тією цілющою краплею, що змістить невидимі екзистенційні ваги на сторону світла. Як йдеться в книзі на с. 71: “Людина потребує віри та позитивних емоцій. Вони укріплюють дух, гармонізують психіку, леліють кращі гуманістичні риси, стимулюють розвиток емпатії та забезпечують збереження людяності. І найкраще до цього надається музика, яка впливає на емоційний стан людини прямо і безпосередньо”.

У цьому контексті книга Юрія Чекана є докладним і переконливим свідченням про ще один “світ, котрий насправді є”. Це мистецький світ Львівського органного залу, де безперервно пульсують концерти, відроджуються старі і народжуються нові твори, пригадуються забуті і постають нові імена композиторів, звучить музика ангелів і музика для дітей. Знаково, що весь цей світ оживає на сторінках книги в яскравих ілюстраціях, фотознімках, рукописних автографах і буквально в звуках, доступних завдяки QR-кодам. Усі ці мистецькі скарби неможливо описати, але це можна відчуті і прийняти. Прийняти як дотик краси, що зцілює душу, як відлуння слів, промовлених на висотах, і як свідчення надзвичайної праці всієї команди Львівського органного залу.

Матеріали надійшли до редколегії 29.09.2025 р.

Прийняті до друку 24.11.2025 р.